

Stupanj znanja o zlostavljanju žena u Dubrovniku

The degree of knowledge about the abuse of women in Dubrovnik

Lucija Vuičić

Diplomski studij sestrištva, Sveučilište u Dubrovniku, Branitelja Dubrovnika 29, Opća bolnica Dubrovnik, Dr. Roka Mišetića 2, 20000 Dubrovnik, Hrvatska
Graduate study in nursing, University of Dubrovnik, General Hospital Dubrovnik, Dr. Roka Mišetića 2, 20000 Dubrovnik, Croatia

Sažetak

Cilj je istraživanja procijeniti razinu znanja o zlostavljanju žena kao mogućnost skrbi zlostavljanih osoba. Istraživanje je provedeno kod dvije skupine ispitanika.

U prvoj skupini bilo je 30 ispitanika koji ne pripadaju medicinskoj struci, a u drugoj skupini sastavljenoj isto od 30 ispitanika bile su medicinske sestre/tehničari.

Istraživanje je provedeno metodom kvantitativnog istraživanja korištenjem strukturiranog upitnika sa zatvorenim i otvorenim pitanjima.

Prema bračnom statusu pripadnici prve skupine češće su u braku (73,3%), dok su medicinske sestre češće u vezi (46,7%). Medicinske sestre češće žive same (16,7%) ili s roditeljima (30%), dok ispitanici prve skupine češće žive s dečkom/mušer/partnerom (73,3%). Podjednak je stupanj zaposlenosti pripadnika prve skupine (66,7%), medicinskih sestara (73,3%), stupnja agresivnosti (83,3%), medicinske sestre (80%). Ispitanici prve skupine češće se svađaju s partnerom (36,7%; medicinske sestre 13,3%). U odnosu na fizički sukob s drugom osobom medicinske sestre i pripadnice prve skupine većinom nisu imale fizički sukob, (medicinske sestre 83,3%; prva skupina 80%), u odnosu na grubost oca prema supruzi najčešći odgovor je negativan, i to podjednako (medicinske sestre 33,3%, prva skupina 36,7%). Na pitanje jesu li imale seks na izričit zahtjev, podjednako odgovaraju da nisu (medicinske sestre 66,7%, ispitanice iz prve skupine 63,3%). Ispitanicama prve skupine češće je partner zaprijetio da će ih udariti (16,7% prema 3,3%), također ispitanice iz prve skupine češće poznaju neku zlostavljenu osobu/prijateljicu (46,7%; medicinske sestre 30,3%). Na pitanje kad bi ih partner udario većina medicinskih sestara bi ga ostavila (70%), dok bi ispitanice prve skupine većinom ostale u vezi (40%). U slučaju da ih partner udari, medicinske sestre bi najčešće tražile pomoć od roditelja (46,7%), a ispitanice iz prve skupine od prijatelja (76,7%).

Žene se boje, srame, prestrašene su i u većini se slučajeva nikome ne obraćaju za pomoć, to trpe dok mogu, a na kraju im to postaje svakodnevnica.

Ključne riječi: zlostavljanje • žena • znanje

Kratki naslov: Zlostavljanje i žene

Abstract

The aim of the research is to assess the level of knowledge about the abuse of women as a means of support for abused person. The study was conducted in two groups of subjects.

The first group had 30 members not professionally related to medical system, and the second group consisted of 30 patients which were nurses / technicians.

The survey was conducted by the method of quantitative research using a structured questionnaire with closed and open questions.

According to the marital status members of the first group are more often married (73.3%) and nurses more often live in relationship (46.7%). Nurses often live alone (16.7%) or with their parents (30%), while members of the first group more often live with her boyfriend / husband / partner (73.3%). Approximately equal are the percentages of employment among the two groups (66.7%, nurses 73.3%), also the degree of aggressiveness (first group 83.3%; nurses 80%). Members of the first group are more likely to have a fight with a partner (36.7%, nurses 13.3%). As the physical confrontation with another person is concerned, nurses and first group members mostly didn't had physical conflict, (nurses 83.3%; first group 80%), compared to the harshness of the father towards his wife, the most common answer is negative (nurses 33.3%, first group 36.7%). When asked whether they had sex at the express request, members of both groups answered that they are not in almost equal percentage (nurses 66.7%, first group 63.3%), but because the members of the first group were more often threatened by a partners that they will be hit by them (16.7% as opposed to 3.3% among nurses), also members of the first group more often know a person / friend that somebody abuses (46.7%, nurses 30.3%). When asked if they were hit by a partner, most nurses would have left (70%), while the members of the first group would mostly stay in relationship (40%). If their partner would hit them, nurses would usually seek help from parents (46.7%), and first group members from friends (76.7%).

Women are afraid, ashamed, frightened and in most cases they don't for seek help, they suffer as much as they can, and in the end physical abuse becomes their everyday reality.

Keywords: abuse • women • knowledge

Running head: Abuse and women

Received February 2nd 2016;

Accepted March 5th 2016;

Autor za korespondenciju/Corresponding author: Lucija Vuičić, *bacc. med. techn., Graduate study in nursing, University of Dubrovnik, General Hospital Dubrovnik, Dr. Roka Mišetića 2, 20000 Dubrovnik, Croatia* • E-mail: lucjav80@gmail.com

Uvod/Introduction

Nasilje i zlostavljanje u obitelji skup je ponašanja čiji je cilj kontrola nad drugim osobama upotrebom sile, zastrašivanjem i manipuliranjem. Imamo više oblika zlostavljanja, a jedni od najčešćih su: tjelesno zlostavljanje, emocionalno zlostavljanje, seksualno zlostavljanje i materijalno ili radno iskorištavanje.

Žene mogu postati žrtvom nasilja bez obzira na to koje su dobi, kojoj naciji pripadaju, koje su vjere i bez obzira na to u kojoj kulturi žive. Gotovo svakodnevno iz medija možemo čuti o tome kako je još jedna žena bila suočena s nekim od mnogobrojnih oblika iz široke palete fizičkog, psihičkog, seksualnog i ekonomskog nasilja. Postoje brojni mitovi o nasilju nad ženama, a jedan od njih kaže kako se silovanje događa noću u pustim ulicama od strane nepoznate osobe. Činjenica je da se silovanje, kao i bilo koji drugi oblik zlostavljanja žene, najčešće ne događa na nepoznatim mjestima od nepoznatih ljudi, već upravo suprotno. Medarić naglašava kako podaci ukazuju na to da je veća vjerojatnost da će žena doživjeti nasilje od svoga trenutnog ili bivšeg partnera u odnosu na bilo koju drugu osobu te navodi značajan broj autora [1, 2, 3, 4] koji isto potvrđuju vlastitim istraživanjima [5].

Obitelj predstavlja temeljnu jedinicu svakog društva, a članovi obitelji s kojima dijelimo kućanstvo upravo su one osobe od kojih očekujemo najviše ljubavi, poštovanja i potpore. Iako je jedna od njezinih uloga zaštita svakog pojedinog člana obitelji, ona je često mjesto kršenja temeljnih ljudskih prava.

Nasilje u obitelji ukazuje da za mnoge žene dom nije sigurno mjesto, da je dom središte intenzivnih ljudskih emocija svih vrsta – uključujući i ljutnju i mržnju kao i ljubav, i da se u domu interesi članova obitelji uvijek ne podudaraju te da su u obitelji muškarci ti koji nameću svoju moć ženama [5, 6, 7, 8].

Teorijsko konceptualne pretpostavke

Za članove primitivnog društva žena nije bila obično ljudsko biće. Ona je posjedovala u sebi nešto božansko jer je imala jednu od najznačajnijih moći na svijetu – moć rađanja. Vjerovali su kako su žene jedine zaslužne za stvaranje novog života te su samim time bile i veoma poštovane. Nakon što je otkriven princip razmnožavanja, odnosno da su za nastanak potomstva jednako potrebni i muškarac i žena, žene počinju gubiti svoju moć te započinje dominacija muškaraca. Samim time položaj žene u društvu smatran je nižim u odnosu na muškarca. Takav stav omogućio je dehumanizaciju žena, a samim time i nasilje nad njima. Zbog anatomske građe muškarac je prirodno viši i snažniji, te bismo ga mogli usporediti s grabežljivcem. U tom slučaju žena predstavlja njegov prirodni i laki plijen. Muškarci su zbog toga bili u mogućnosti biti gospodarima i podčinjavati žene ukoliko to požele. Hattery naglašava kako je ključno pitanje s kojim se suočavaju znanstvenici i političari predvidjeti tko će biti zlostavljač a tko žrtva zlostavljanja, te kako su odgovor na to pitanje ponudile feministkinje poput Brownmiller, MacKinnon, Rich i Sandy koje smatraju kako je najbolji prediktor utvrđivanja tko je zlostavljač, a tko žrtva nasilja među partnerima - upravo spol [1].

Nasilje u obitelji podrazumijeva zloupotrebu moći u odnosima koji se temelje na nejednakosti. U većini društava (iako se to danas polako mijenja) muškarac je glavni u kući, on je „glava obitelji“ i donosi sve odluke. „Riječ je o situaciji u kojoj jedan društveni akter zahvaljujući većoj količini početne ili naknadno ostvarene moći privlači status „jačeg“, uspijeva nametnuti svoju volju drugom - „slabijem“ protiv njegove volje te iz takvog odnosa relativno trajno stječe neku vrstu dobiti i ostvaruje zacrtani interes“ [4,7,8]. Muškarac u većini kultura ima veću moć jer su žene socijalizirane da pojam o sebi stvaraju u vezi s partnerom. Tako žene indirektno prepuštaju moć partneru. Vrijednosti o nejednakom odnosu moći između muškaraca i žena predstavljaju glavni uzrok nasilja nad ženama oblikovane su i ugrađene u društvene institucije (pravni sistem, religiozni sistem...). Ono što je zajedničko svim oblicima i tipovima nasilja nad ženom jest upotreba moći, odnosno kontrola koju muškarac nastoji steći nad ženskom osobom upotrebom zastrašivanja, manipuliranja i sile. Možemo govoriti o različitim izvorima moći kojima jedan od partnera (najčešće muškarac) može raspolagati u dominaciji nad drugim partnerom: razumijevanje, ljubav, novac, prijateljstvo, potpora, socijalni status ili uskraćivanje svega toga. Bird, Smith i Schladales predložili su klasifikaciju strategija moći. Tako oni govore o racionalnoj strategiji („to je za tvoje dobro“), pogađanju („ako ti ovo, ja ću ovo“), zahtijevanju („ja to zahtijevam“), uvjeravanju („ponavljanje razloga do prihvaćanja“), prisiljavanju (siljenje na prihvaćanje vrijeđanjem i prijetnjama), manipulaciji (davanje signala durenjem) te prijetnjama (uskraćivanjem ljubavi, rastavom) (prema Obradović). Osim što muškarci unutar obitelji koriste moć za donošenje ključnih odluka u obitelji poput načina raspolaganja novcem, oni ga koriste i na mnogo destruktivnije načine – za zlostavljanje tj. nasilje nad članovima obitelji. Muškarac smatra da ima pravo na potpunu kontrolu nad partnericom, a nasilje za njega predstavlja instrument kojim će osigurati svoju dominaciju i moć. Dok neki muškarci koriste nasilje zbog „potrebe“ da se prema partnerici ponašaju kao prema svom vlasništvu, drugi koriste nasilje iz straha da će ga ona prevariti ili napustiti. [1].

Nasilje možemo podijeliti na fizičko (tjelesno), psihičko (emocionalno), seksualno i ekonomsko.

Fizičko zlostavljanje namjerno je nanošenje tjelesnih ozljeda, a predstavlja najučestaliji i najvidljiviji oblik nasilja. Ono se može pojaviti u različitim oblicima, a najčešći su: udaranje rukama, nogama ili predmetima, guranje, šamaranje, čupanje kose, nanošenje povreda različitim vrstama oružja, ugrizi, paljenje, davljenje, mučenje... što u konačnici može rezultirati lakim, ali i teškim tjelesnim ozljedama. Tjelesno nasilje može ići i do pokušaja ubojstva ili čak i do samoga ubojstva. Fizičko zlostavljanje može uključivati i zabranu spavanja, grijanja, hranjenja, te potrebne zdravstvene njege. Brojne su vidljive posljedice fizičkog zlostavljanja: iščašenja, napukline ili lomovi kostiju, ogrebotine, porezotine, ozeblina, opekotine različitog stupnja, hematomi, izbijeni zubi, tragovi gušenja, oštećenja mozga, oštećenja vida i/ili sluha. Fizičko zlostavljanje najčešće je popraćeno emocionalnim, ali i seksualnim zlostavljanjem. Tek posljednjih petnaestak godina psihičko zlostavljanje je priznato kao posebna vrsta zlostavljanja.

Psihičko (emocionalno) zlostavljanje odnosi se na različite oblike zlostavljanja koje zlostavljač koristi s ciljem zadobivanja moći i kontrole nad žrtvom. Ono obuhvaća: prijetnje, ismijavanje, ponižavanje, različite zabrane, maltretiranje, izolaciju, omalovažavanje, proglašavanje psihički bolesnom ili nestabilnom osobom, kontrolu kretanja i slično. Ukoliko nije povezano s nekim od drugih oblika zlostavljanja veoma ga je teško prepoznati i pomoći žrtvi. Zlostavljanje žena gotovo uvijek započinje emocionalnim nasiljem i to često još u fazi veze. Kontrolu kretanja, pretjeranu ljubomoru i ostale simptome žene zanemaruju, odnosno pripisuju „ljubavi“ koju partner gaji prema njima. Zlostavljane osobe često imaju lošu sliku o sebi, probleme sa spavanjem, smetnje u koncentraciji, te osjećaje nesigurnosti, potištenosti, usamljenosti, krivnje... Naime, emocionalno je zlostavljanje razarajuće za psihičko zdravlje i ličnost žene. Najčešće je veoma dugotrajno, te ostavlja na ženu mnogo destruktivnije posljedice od tjelesnog nasilja. U bilo kojem odnosu bračnog para ponekad možemo naići na neke od elemenata zlostavljanja poput vrijeđanja, no to muškarca još ne čini zlostavljačem. Temelj **emocionalnog zlostavljanja** je kontinuirani nezadovoljavajući odnos u kojem se primjenjuju mnogi od navedenih oblika zlostavljanja. „Brojni se ciljevi postižu emocionalnim zlostavljanjem, a neki od temeljnih su: razvijanje zabrinutosti kod žrtve, stvaranje ovisnosti o zlostavljaču, oslabljivanje tjelesnih i psihičkih sposobnosti za otpor, osiguravanje pozitivne motivacije za pokoravanje, izazivanje samooptuživanja i sl. Najteži vid emocionalnog zlostavljanja je kada žrtva preuzima ulogu svojega zlostavljača i počinje sama sebe zlostavljati, degradirajući i ponižavajući sebe samu“ [5,6,7].

Opisujući **seksualno zlostavljanje** važno je napomenuti da ono ima nekoliko oblika: seksualno uznemiravanje/napastovanje, prisilne spolne radnje, silovanje, incest te seksualno ropstvo i prisilnu prostituciju. No ono što je ključno kod seksualnog zlostavljanja jest da glavni cilj seksualnog zlostavljača nije seksualno zadovoljstvo, već dokazivanje moći. Seksualno zlostavljanje predstavlja moćan instrument opsesije nad ženama. Činjenica da neki muškarci siluju, dovoljna je prijetnja da se drži sve žene u trajnom stanju zastrašenosti [4,5,6]. „Žena je nesposobna za borbu, ona je izdresirana da gubi“.

Ekonomsko zlostavljanje oblik je nasilja nad ženama, a često popraćen i drugim oblicima zlostavljanja - fizičkim, emocionalnim, ali i seksualnim. Naime, događaju se situacije gdje žena mora bezuvjetno pristati na seksualni odnos kako bi dobila nešto novaca za hranu. Ekonomsko zlostavljanje predstavlja svaki oblik uskraćivanja financijskih sredstava za osnovne životne potrebe čime se žena dovodi u potpunu financijsku ovisnost o partneru. Ekonomsko zlostavljanje uključuje i oduzimanje materijalnih sredstava, neplaćanje alimentacije, kontrolirano zapošljavanje, zabranu zapošljavanja, ali i bilo koji drugi oblik ostavljanja žene bez sredstva za život. Zlostavljači svojim suprugama uskraćuju novčana sredstva bez obzira na to jesu li su ga same zaradile ili ne. U većini slučajeva ne dopuštaju ženama zaposlenje te tako mogu tvrditi da one ne doprinose kućanstvu pa ni nemaju pravo na novčana sredstva. No, čak i onda kad je žena zaposlena, ona mora sav zarađeni novac predati mužu kako bi on odredio na što će se novac trošiti te je na taj način čini u potpunosti ovisnom o njemu.

Ekonomsko zlostavljanje, dakle, uključuje nejednak pristup zajedničkim resursima, uskraćivanje pristupa novcu, obrazovanju ili zaposlenju, čime se onemogućava ženina ekonomska neovisnost. Zabranom daljnjeg školovanja ili zapošljavanja žene postajune konkurentne na tržištu rada. Ekonomsko zlostavljanje čini ženu taocem svoga muža nasilnika. Često je ekonomska ovisnost o mužu glavni razlog zbog kojeg žene trpe nasilje te ostaju u nasilnim vezama i ne prijavljuju svog zlostavljača. [1].

Savjetovališta gdje zlostavljane osobe mogu zatražiti pomoć

- **Autonomna ženska kuća Zagreb (AŽKZ) provodi:** obrazovne programe za ženske skupine i institucije na temu nasilja nad ženama u obitelji; istraživanja na temu nasilja u obitelji; praćenje zakona koji se tiču nasilja nad ženama; javne kampanje i izdavanje publikacija na temu nasilja nad ženama.
- **Ženska pomoć sada, SOS Telefon za žene i djecu žrtve nasilja:** SOS telefon dostupan je svaki dan od 00.00 do 24.00 sata. Ženska pomoć sada provodi obrazovne programe za ženske skupine, programe samoobrane za žene žrtve nasilja te žrtvama pruža pravnu i psihološku pomoć. Moguće je osigurati smještaj za 8 žena i 6-ero djece, od mjesec dana do najviše 6 mjeseci.
- **B.a.B.e. – Budi aktivna, Budi emancipirana:** grupa za ženska ljudska prava. Provodi pravno telefonsko savjetovanje i praćenje zakona.
- **Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji:** Tretman je reguliran Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji kao jedna od zaštitnih mjera, a primarni cilj tretmana spriječiti je ponavljanje nasilja u obitelji i zaštititi žrtvu. Izvoditeljice tretmana su psihologinja i socijalna radnica educirane za rad s počiniteljima obiteljskog nasilja.
- **Ženska udruga „Izvor“ iz Tenje:** Putem SOS telefona za žrtve obiteljskog nasilja i žrtve mobbinga moguće je dobiti pravni savjet te savjet psihologa od ponedjeljka do četvrtka. Korisnici se mogu, uz prethodni dogovor telefonom, uključiti u grupu podrške u okviru koje mogu dobiti pomoć psihologa, pravnika i odvjetnika.
- **Udruga žena Dalj:** U prostorijama Udruge djeluje Savjetovalište u kojem se pružaju savjeti i pomoć žrtvama obiteljskog nasilja.

Posljedice zlostavljanja

Zlostavljanoj ženi ograničava se pristup informacijama, ograničava se sudjelovanje u životu zajednice i primanje emocionalne podrške od prijatelja i rođaka. Nasilje u obitelji predstavlja i veliki ekonomski teret svakoj zajednici u pogledu sniženja produktivnosti i povećanja korištenja usluga socijalnih službi. Nasilje u partnerskim odnosima utječe na ženine prihode i na njezinu mogućnost zadržavanja posla [2].

Posljedice obiteljskog nasilja kod žena

- Tjelesna ozljeda (uključujući mogućnost smrtne posljedice)
- Problemi s mentalnim zdravljem (anksioznost, depresija, stres, seksualne poremećaje i nisko samopoštovanje). Posljedice mogu biti povezane s PTSP-om
- Povećan rizik od samoubojstva
- Povećan rizik zlouporabe opojnih sredstava
- Nedostatak povjerenja pri razvijanju budućih odnosa
- Značajno sniženje standarda života
- Prijetnje i nastavak nasilja i nakon separacije od nasilnog partnera
- Teškoće u pronalaženju trajnijeg i odgovarajućeg partnera,
- Teškoće i povećan stres vezan uz roditeljstvo (i majka i djeca traumatizirani su nasiljem),
- Strah da će im nadležna tijela oduzeti dijete
- Nedostatak socijalne mreže i podrške [2].

Uzroci i posljedice nasilja nad ženama u bračnoj zajednici

Značajan broj istraživanja opisuje da se muški zlostavljači u obitelji ponašaju slično i imaju slične osobine. Razvojne okolnosti i uvjeti stečeni u obitelji, najčešće su posljedice ovakvog ponašanja. Posljedice nasilja na bračne partnere mogu biti neposredne i dugoročne za tjelesno zdravlje, te neposredne i dugoročne psihičke posljedice. Tjelesne posljedice su tjelesne ozljede, a dugoročne su organske posljedice, te narušeno zdravlje (npr. nesanica, visoki tlak). Psihičke posljedice su depresija, alkoholizam, konzumacija opijata, PTSP. Često je teško dokazati što je uzrok, a što posljedica zlostavljanja [3]. Najčešći uzroci zlostavljanja su: nisko samopoštovanje, slaba socijalno-emocionalna regulacija (nemogućnost samokontrole), osjećaj vanjskog fokusa kontrole, negativna emocionalnost, povećana osjetljivost na stres, uživanje alkohola i droge [2,4,5].

Strategije preživljavanja zlostavljanih žena

S jedne strane ove strategije pomažu žrtvi da preživi, no one mogu i pogoršati situaciju i otežati mogućnost napuštanja veze. Zašto žrtva neće otići? U nekom trenutku možda će biti teško podupirati žrtvu ukoliko on/ona i nadalje ostaje u vezi u kojoj je zlostavljan/zlostavljana, ili se vrati počinitelju/počiniteljici nasilja ili povuče optužbe u policiji. Pokušajte razumjeti što žrtvu drži u vezi ili što je sprječava da potraži pomoć.

Razlozi su: **ekonomski i pravni faktori** [financijska ovisnost o počinitelju/počiniteljici nasilja, nezaposlenost ili nedovoljna kvalifikacija, strah od nemogućnosti izdržavanja djece ili ne primanja uzdržavanja, nepoznavanje zakona i vlastitih prava, nedostatak povjerenja u policiju, utemeljen na prijašnjim lošim iskustvima]. **Izolacija** [počinitelj/počiniteljica nasilja žrtvi može zabraniti da viđa ljude ili napa-

dati je kada on/ona to pokuša, počinitelj/počiniteljica može prijetiti žrtvi da će naškoditi ljudima do kojih je njoj/njemu stalo, ljudi kojima se žrtva obraća za pomoć možda ne vjeruju ili čak okrivljuju upravo žrtvu za sve što se događa]. **Emocionalni faktori** [ljubav, sažaljenje ili tuga zbog partnera/partnerice, vjera ili nada da će se počinitelj/počiniteljica nasilja promijeniti, nemoć ili strah da se sama ne može boriti, strah da počinitelj može ubiti žrtvu uoliko žrtva ode ili odbije povući tužbu, neosjetljivost na žrtve zlostavljanja, premalo samopouzdanja, osjećaj bezvrijednosti, vjerovanje da zaslužuje zlostavljanje]. **Društveni faktori** [sram i zbunjenost u odnosu na zlostavljanje, želja za zaštitom partnera/partnerice, roditelja, djece i ostalih voljenih osoba od srama zbog onog što se događa, vjerovanje da je djeci za zdravo odrastanje potrebna slika dobrog oca i majke, strah žrtve da okolina ionako neće vjerovati, ili da policija, obitelj ili društvo neće istinski pomoći, nedostatak podrške od prijatelja, obitelji i ostalih, religiozne i kulturološke vrijednosti].

Osobnost muža zlostavljača

Tipologiju su razvrstali Holtzworth-Munroe i Stuart (Čudićna-Obradović i Obradović, 2006:473) u tri skupine: **Tipični obiteljski zlostavljač** ponaša se nasilnički samo unutar obitelji. Ima rjeđe faze zlostavljanja i uglavnom nisu povezane s emocionalnim ili seksualnim zlostavljanjem. Ne pokazuje patološke oblike ponašanja ili doživljavanja. Ovo je tipičan predstavnik situacijskog partnerskog nasilja koje nastaje tijekom svakodnevnih sukoba i frustracija. **Sociopatski nasilnik** nasilan je u svim društvenim situacijama bile one unutar ili izvan obitelji. Asocijalna je i narcisoidna osoba koja često ima problema s alkoholom i drogama. Najčešći oblik nasilja je intimni, radi uspostavljanja nadzora nad partnerom. **Patološki nasilnik** je osoba s nizom psihičkih poremećaja, sklona depresiji i stanjima ovisnosti, s čestim kriminalnim ponašanjem. Intimni terorizam pomaže mu u podređivanju partnera kako ga ne bi izgubio[3].

Kako zdravstveni djelatnici mogu prepoznati i prijaviti nasilje u obitelji?

Zdravstveni djelatnici mogu susresti žrtvu obiteljskog nasilja na tri načina. Prvo, kad ona traži pomoć za povrede neposredno nakon napada. Drugo, kad dolazi zbog somatskih problema ili/i kroničnih bolova koji su posljedica dugotrajne izloženosti različitim oblicima nasilja u obitelji. Naime, zlostavljane žene se u odnosu na nezlostavljane dva puta češće žale na bolove koji nemaju jasno medicinsko objašnjenje. Treće, žrtva traži zdravstvenu pomoć zbog psihosocijalnih problema i problema mentalnog zdravlja koji se javljaju kao posljedica izloženosti zlostavljanju.

Nasilje u obitelji kao javnozdravstveni problem

Navedeni podaci pokazuju da je nasilje u obitelji problem koji ima duboke zdravstvene, socijalne, ali i gospodarske posljedice za pojedinca, obitelj i zajednicu. Uz to, ekonomski aspekti nasilja izrazito su visoki: žene - žrtve nasilja posjećuju liječnika dvaput češće od ostalih, a troškovi liječenja

su 2,5 puta veći. Istraživanje provedeno u Australiji pokazalo je da je obiteljsko nasilje pridonijelo ukupnim troškovima oboljenja među ženama od 15 do 44 godina, te da je bilo glavni uzrok smrti, invalidnosti i oboljenja, više od visokog krvnog tlaka, pušenje i pretilosti [6].

Cilj istraživanja procijeniti je stupanj znanja o zlostavljanju žena kao mogućnosti skrbi zlostavljanih osoba. Istraživanje je provedeno kod dvije skupine ispitanika.

U prvoj skupini je 30 ispitanika koji nisu povezani s medicinskom strukom, a druga je skupina bila sastavljena od 30 i medicinskih sestara.

Materijali i metode/Material and methods

Istraživanje je provedeno metodom kvantitativnog istraživanja korištenjem strukturiranog upitnika sa zatvorenim i otvorenim pitanjima [Slika 1]. U svakoj je skupini bilo tri-deset ženskih osoba. Dobiveni rezultati obrađeni su metodom deskriptivne statistike i distribucije frekvencija.

Rezultati /Results

Na pitanja su odgovarale samo žene. Imale su po 15 pitanja od čega je prvo pitanje bila dob.

Tablica [1] Rezultati nam pokazuju postotak po dobnim skupinama, i možemo vidjeti da su podjednake dobe bile i medicinske sestre i pripadnice prve grupe. Minimalna dob kod medicinskih je sestara 21 godina, a maksimalna je 52, a kod prve grupe minimalna je 22, a maksimalna isto 52.

Aritmetička sredina kod medicinskih sestara je 27,6 godina, dok je kod pripadnica prve grupe 35,3 godine.

Medijan je 25 g. za medicinske sestre, a za prvu grupu 33 g.

U svezi bračnog statusa ispitanice prve grupe češće su u braku (73,3% prema 40%), a medicinske sestre su češće u vezi (46,7% prema 13,3%), dok su podjednakom postotku slobodne (13,3%).

Tablica [3] Dobiveni rezultati nam pokazuju nam da medicinske sestre češće žive same (16,7% prema 10% kod ispitanica prve grupe) ili s roditeljima (30% prema 16,7%), dok ispitanice iz prve grupe češće žive s dečkom/partnerom/mužem (73,3% prema 53,3%)

Tablica [4] Dobiveni rezultati pokazuju da kod ispitanice iz prve grupe od njih ukupno 30, zaposleno je samo njih 20 (66,6%), kod medicinskih sestara: 22 su zaposlene (73,3%), a njih 5 nezaposlene (16,6%), kao i medicinske sestre i drugih 5 (16,6%) radi samo sezonski, dok u grupi medicinskih sestara njih samo 3 rade sezonski (10%).

TABLICA [1]

Dob	Frekvencija, F	Postotak, %	Dob	Frekvencija, F	Postotak, %
Med. sestre	med. sestre	med. sestre	prva grupa	prva grupa	prva grupa
20–29 god.	4	13,3	22 god	1	3,3
30–39 god.	7	23,3	23 god	2	6,7
40+ god.	4	13,3	24 god	1	3,3
Ukupno	30	100	Ukupno	30	100

TABLICA [2] Prikaz bračnog statusa kod ispitanica

Bračni status	Frekvencija, F	Postotak, %	Frekvencija, F	Postotak, %
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Brak	22	73,3	12	40
Veza duža od godinu dana	3	10,0	9	30
Veza kraća od godinu dana	1	3,3	5	16,7
Slobodna	4	13,3	4	13,3
Ukupno	30	100	30	100

TABLICA [3] Zajedničko kućanstvo

Živim	Frekvencija, F	Postotak, %	Frekvencija, F	Postotak, %
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Sam/Sama	3	10	5	16,7
S dečkom/ partnerom/ mužem	22	73,3	16	53,3
S roditeljima	5	16,7	9	30
Ukupno	30	100	30	100

ANKETNI UPITNIK

Ovaj upitnik je anoniman i provodi se u svrhu istraživanja za završni rad Zdravstvenog studija sestrinstva Sveučilišta u Dubrovniku i neće se koristiti u nikakve druge svrhe.

Zahvaljujem na sudjelovanju i Vašoj iskrenosti.

1. **Dob** _____ **godina**
2. **Bračni status**
 - a) Brak
 - b) Veza duža od godinu dana
 - c) Veza kraća od godinu dana
 - d) Slobodna
3. **Živim:**
 - a) Sam/sama
 - b) S dečkom/partnerom/mužem
 - c) S roditeljima
4. **Radni status:**
 - a) Zaposlena
 - b) Nezaposlena
 - c) Samo sezonski
5. **Mislite li da ste agresivni?** DA NE
6. **Često se svađate s partnerom?** DA NE
7. **Jeste li se ikad s nekim fizički sukobili?** DA NE
8. **Ako jeste, s kim?** _____
9. **Jeste li ikad kao dijete vidjeli da je Vas otac bio grub prema Vašoj majci?**
 - a) Nikad nisam vidjela
 - b) Nisam vidjela, ali mislim da je bio
 - c) Da, vidjela sam nekoliko puta
 - d) Živim samo s jednim roditeljem
10. **Jeste li ikada doživjeli fizičko nasilje od muškarca s kojim ste sada ili ste bili u vezi/ braku?**
 - a) Nisam nikad
 - b) Jesam jednom
 - c) Nekoliko puta
 - d) Često
 - e) Vrlo često
11. **Koliko se puta dogodilo da vam je bivši/sadašnji partner zaprijetio da će vas udariti?**
 - a) Nijednom
 - b) Jednom
 - c) Nekoliko puta
 - d) Često
 - e) Vrlo često
12. **Poznajete li ili imate prijateljicu koju dečko/partner/muž zlostavlja?**
 - a) Nemam/ Ne poznajem
 - b) Poznajem jednu/Imam jednu
 - c) Poznajem nekoliko/Imam nekoliko
13. **Uzevši sve vaše dosadašnje veze, koliko često ste imali spolne odnose na izričit zahtjev (protiv svoje volje) dečka/partnera/muža?**
 - a) Nijednom
 - b) Jednom
 - c) Nekoliko puta
 - d) Često
 - e) Vrlo često
14. **Kada bi Vas jednom udario, što biste učinili?**
 - a) Ostala bih s njim, neće više
 - b) Ostavila bih ga
 - c) Prijavila bih ga
15. **Kada biste kojim slučajem bili zlostavljani, gdje biste potražili pomoć?**
 - a) kod roditelja
 - b) kod prijatelja
 - c) kod socijalnog radnika
 - d) kod zdravstvenog radnika (obiteljskog liječnika)
 - e) nekog drugog (napišite kod koga)

Tablica [5] Dobiveni rezultati pokazuju da ispitanice iz prve grupe, njih 5 (16.6%) misli da su agresivne, dok kod med.sestara njih 6 (20%) odgovara da je agresivna. Kod prve grupe 25 ispitanica (83,3%) misli da nisu agresivne, dok 24 medicinske sestre odgovaraju da nisu agresivne (20%).

Tablica [6] Dobiveni rezultati pokazuju da se medicinske sestre manje svađaju s partnerom (13,3% prema 36,7%).

Tablica [7] Dobiveni rezultati ukazuju je kod obje skupine ispitanica gotovo identičan postotak onih koje su se fizički sukobile (20%) i onih koje nisu (80%).

Tablica [8] Dobiveni rezultati ukazuju da su ispitanice iz prve skupine imale sukob s nekim iz socijalnog okruženja i to s bratom njih 3 (10 % prema 3,3%) 2 s mužem/partnerom (6,6% prema 3,3%) i jedna s prijateljicom (3,3% prema 13,3%)

TABLICA [4] Vrsta zaposlenja

Radni status	Frekvencija, F		Postotak, %	
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Zaposlena	20	66,7	22	73,3
Nezaposlena	5	16,7	5	16,7
Samo sezonski	5	16,7	3	10
Ukupno	30	100,0	30	100

TABLICA [5] Ispitanice su odgovorile na pitanje jesu li agresivne

Agresivnost	Frekvencija, F		Postotak, %	
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Da	5	16,7	6	20
Ne	25	83,3	24	80
Ukupno	30	100	30	100

TABLICA [6] Ispitanice su odgovorile svađaju li se često s partnerom.

Česta svađa s partnerom	Frekvencija, F		Postotak, %	
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Da	11	36,7	4	13,3
Ne	19	63,3	26	86,7
Ukupno	30	100	30	100

TABLICA [7] Fizički sukob s nekim.

Fizički sukob s nekim	Frekvencija, F		Postotak, %	
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Da	6	20	5	16,7
Ne	24	80	25	83,3
Ukupno	30	100	30	100

TABLICA [8] Prikaz ispitanica s kim su imale sukob iz socijalnog okruženja

Sukob s nekim iz socijalnog okruženja	Frekvencija, F		Postotak, %	
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
S bratom	3	10	1	3,3
Mušem/partnerom	2	6,7	1	3,3
Prijateljicom	1	3,3	4	13,3
Ukupno	6	100	6	100

Tablica [9] Dobiveni rezultati ukazuju da kod ispitanica iz prve skupine njih 19 (63,3 %) nikad nisu vidjele njihovog oca da je bio grub prema majci, njih 5 (16,6%) nisu vidjele, ali misle da je bio, drugih 5 (16,6%) je vidjelo nekoliko puta, i 1 (3,3%) živi samo s jednim roditeljem. Kod medicinskih sestara njih 20 (66,7%) nikad nije vidjelo da je njihov otac bio grub prema majci, njih 4 (13,3%) nije nikad vidjelo, ali misle da je bio, a njih 4 (13,3%) vidjele su nekoliko puta, te 2 ispitanice (6,7%) koje su odgovorile da žive samo s jednim roditeljem. Rezultati su podjednaki kod obje skupine.

Dobiveni rezultati nam pokazuju da niti medicinske sestre niti ispitanice iz prve skupine ivećinom nisu nikada doživjele fizičko nasilje od muškarca s kojim su sada ili su bile u vezi/ braku.

Tablica [11] Dobiveni rezultati pokazuju da ispitanice iz prve skupine, njih 21 (70%) nije nijednom doživjela prijetnju da će je partner udariti, jedna (3,3%) doživjela je jednom, njih 5 (16,6%) doživjele su nekoliko puta, često nijedna, a vrlo često njih 3 (10%), dok kod medicinskih sestara njih 24 (80%)

nijednom nisu doživjele prijetnju da će ih partner udariti, a njih 3 jednom su doživjele, Nekoliko puta njih (3,3%).

Tablica [12] Dobiveni rezultati iz prve skupine pokazuju da njih 16 (53,3%) nema, niti ne poznaje prijateljicu koju dečko/partner/muž zlostavlja, njih 9 (30%) poznaje jednu ili ima jednu prijateljicu koju dečko/ partner/ muž zlostavlja, te njih 5 (16,6%) poznaje nekoliko ili ima nekoliko prijateljica koje dečko/partner/ muž zlostavlja. Kod medicinskih sestara njih 20 (66,7%) nema, niti ne poznaje prijateljicu koju dečko/partner/muž zlostavlja, njih 7 (23,3%) ima jednu ili poznaje jednu koju dečko/partner/muž zlostavlja, dok njih 3 (10%) poznaje/ima nekoliko prijateljica koju dečko/partner/muž zlostavlja.

Tablica [13] Dobiveni rezultati nam ukazuju da 26 ispitanica (86,6%) nisu nijednom imale spolni odnos na izričit zahtjev (protiv svoje volje) dečka/partnera/muža prema njih (86,7%) kod medicinskih sestara. Njih 4 (13,3%) jednom su imale spolni odnos na izričit zahtjev (protiv svoje volje) dečka/ partnera/ muža (prema 3,3% kod medicinskih sestara).

TABLICA [9] Prikaz rezultata na pitanje jesu li ikad kao dijete ispitanice vidjele da je njihov otac bio grub prema njihovoj majci

Odgovori	Frekvencija, F	Postotak, %	Frekvencija, F	Postotak, %
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Nikad nisam vidjela	19	63,3	20	66,7
Nisam vidjela, ali mislim da je bio	5	16,7	4	13,3
Da, vidjela sam nekoliko puta	5	16,7	4	13,3
Živim samo s jednim roditeljem	1	3,3	2	6,7
Ukupno	30	100	30	100

TABLICA [10] Prikaz rezultata odgovora ispitanica na pitanje doživljeno fizičko nasilje od muškarca s kojim su sada ili su bile u vezi/braku

Odgovori	Frekvencija, F	Postotak, %	Frekvencija, F	Postotak, %
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Nisam nikad	23	76,7	24	80
Jesam jednom	4	13,3	4	13,3
Nekoliko puta	2	6,7	2	6,7
Često	1	3,3	0	0
Vrlo često	0	0	0	0
Ukupno	30	100	30	100

TABLICA [11] Koliko puta se dogodilo da Vam je bivši/ sadašnji partner zaprijetio da će Vas udariti?

Odgovori	Frekvencija, F	Postotak, %	Frekvencija, F	Postotak, %
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Nijednom	21	70	24	80
Jednom	1	3,3	3	10
Nekoliko puta	5	16,7	3	10
Često	0	0	0	0
Vrlo često	3	10	0	0
Ukupno	30	100	30	100

Dobiveni rezultati nam ukazuju da bi od 30 ispitanica iz prve skupine njih 12 (40%) ostalo s njim ako bi ih partner udario, njih 11 (36,6%) ostavilo ga, a njih 7 (23,3%) prijavilo bi ga, dok nam iz ove tablice rezultati pokazuju da bi 2 medicinske sestre (6,7%) ostale s dečkom/partnerom/mušem kad bi ih udario, 21 (70%) ostavila bi ga, dok bi ga prijavilo njih 7 (23,3%).

Tablica [15] Dobiveni rezultati nam ukazuju da bi ispitanice iz prve skupine najčešće tražile pomoć kod prijatelja (76,7%), a medicinske sestre kod roditelja (46,7%).

Po pitanju bračnog statusa ispitanice iz prve skupine češće su u braku (73,3%), dok su medicinske sestre češće u vezi (46,7%). Na pitanje s kim žive, medicinske sestre odgovaraju da češće žive same (16,7%) ili s roditeljima (30%), dok ispitanice iz prve skupine češće žive s dečkom/mušem/partnerom (73,3%). Na pitanje o radnom statusu, podjednako su zaposlene, ispitanice iz prve skupine i medicinske sestre (66,7% prema 73,3%). Na pitanje jesu li agresivne podjednako odgovaraju da nisu agresivne, (83,3% prema 80%). Ispitanice prve skupine češće se svađaju s partnerom (36,7% prema 13,3%). Na pitanje jesu li ikad imale fizički sukob s ne-

TABLICA [12] Poznajete li ili imate prijateljicu koju dečko/partner/ muž zlostavlja?

Odgovori	Frekvencija, F	Postotak, %	Frekvencija, F	Postotak, %
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Nemam/ne poznajem	16	53,3	20	66,7
Imam jednu/ poznajem jednu	9	30	7	23,3
Poznajem nekoliko/ imam nekoliko	5	16,7	3	10
Ukupno	30	100	30	100

TABLICA [13] Prikaz rezultata na pitanje jesu li ikad imale spolni odnos na izričit zahtjev dečka/partnera/muža

Odgovori	Frekvencija, F	Postotak, %	Frekvencija, F	Postotak, %
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Nijednom	26	86,7	29	96,7
Jednom	4	13,3	1	3,3
Nekoliko puta	0	0	0	0
Često	0	0	0	0
Vrlo često	0	0	0	0
Ukupno	30	100	30	100

TABLICA [14] Ispitanice su odgovorile što bi učinile kad bi ih dečko/partner/muš udario

Odgovori	Frekvencija, F	Postotak, %	Frekvencija, F	Postotak, %
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Ostala s njim, neće više	12	40	2	6,7
Ostavila ga	11	36,7	21	70
Prijavila ga	7	23,3	7	23,3
Ukupno	30	100	30	100

TABLICA [15] U slučaju zlostavljanja, potražile bi pomoć kod:

U slučaju zlostavljanja, potražile bi pomoć kod:	Frekvencija, F	Postotak, %	Frekvencija, F	Postotak, %
	prva grupa	prva grupa	med. sestre	med. sestre
Kod roditelja	8	26,7	14	46,7
Kod prijatelja	23	76,7	12	40
Kod socijalnog radnika	4	13,3	1	3,3
Kod zdravstvenog djelatnika(obiteljskog liječnika)	3	10	2	6,7
Nekog drugog(napišite kod koga) kod policije	2	6,7	1	3,3
Ukupno	30	100	30	100

kim odgovori su podjednaki kod odgovora da nisu imale fizički sukob s nekim, medicinske sestre (83,3%), a prva skupina (80%). Na pitanje jesu li ikad vidjele da je njihov otac bio grub prema njihovoj majci najčešći odgovor bio je da nisu (medicinske sestre 66,7%, prva skupina 63,3%). Ispitanice iz prve skupine i medicinske sestre koje su u vezi ili braku većinom nisu doživjele nasilje. Na pitanje jesu li imale seks na izričit zahtjev, podjednako odgovaraju da nisu, ali zato je pripadnicama prve skupine partner češće zaprijetio da će ih udariti, nekoliko puta (16,7% prema 3,3%), također ispitanice iz prve skupine češće poznaju neku osobu/prijateljicu koju netko zlostavlja (46,7%), a medicinske sestre (30,3%). Na pitanje kad bi ih partner udario, većina medicinskih sestara bi ga ostavila (70%), dok bi pripadnice prve skupine većinom ostale u vezi (40%). Kada bi ih partner udario, medicinske sestre bi najčešće tražile pomoć od roditelja (46,7%), a pripadnice prve skupine od prijatelja (76,7%).

Rasprava/Discussion

U današnjem svijetu sve je više žena koji doživljavaju nasilje i zlostavljanje od partnera s kojim žive, a i dalje šute o tome, i prave se kao da žive normalnim životom.

Podaci iz Centra za socijalnu skrb RH govore da je u 2013. godini bilo ukupno 1864 slučaja nasilja u obitelji, od kojih su 1.514 počinili muškarci, a 350, to jest 18,8 posto žene. Prošle godine je 1.907 žena i 520 muškaraca bilo žrtvama obiteljskog nasilja.

Kako stoji u statističkom pregledu Službe za strateško planiranje, analitiku i razvoj MUP-a, u 71 slučaju počinjenog kaznenog djela spolnog odnošaja bez pristanka, sve su žrtve bile žene. Kazneno djelo bludne radnje nad ženama je počinjeno 132 puta, nad muškarcima 9 puta. Kod evidentiranih spolnih uznemiravanja u 18 slučajeva žrtva je bila žena, u 4 slučaja muškarci. Statistike otkrivaju i da su počinitelji ovih kaznenih djela muškarci.

Osim fizičkog i psihičkog nasilja, tu je i ekonomsko nasilje koje je zakonom priznato tek od 2009. godine. Ono je kao oblik nasilja u obitelji 2009. godine uvršteno u novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Sve su tri vrste nasilja isprepletene i podupiru jedna drugu. Muškarci u najvećoj mjeri raspoložu ekonomskim, društvenim i kulturnim dobrima, te samim time imaju političku i ekonomsku prevlast. Prema statističkom pregledu Službe za strateško planiranje, analitiku i razvoj MUP-a stoji kako su u ukupno 1.226 policiji poznatih slučajeva kaznenog djela ne isplate plaće u 2013. godini oštećena 44 muškarca i čak 1.182 žene. U ove statistike ubrojani su samo prijavljeni slučajevi. U Hrvatskoj je

tijekom 2013. godine prijavljeno 61.151 kazneno djelo, a u 2012. njih 70.545 te je u Hrvatskoj u 2013. na 100 tisuća stanovnika zabilježeno 1.463 kaznenih djela.

Nasilje u obitelji je skup ponašanja čiji je cilj kontrola nad članovima obiteljske zajednice uporabom sile, zastrašivanja i manipuliranja. U partnerskom nasilju kao počinitelji prevladavaju muškarci u odnosu na žene, u omjeru 9 : 1. Istraživanja u RH pokazuju prevalenciju izloženosti žena nasilju u partnerskim odnosima od približno 29% [6]. Najčešći uzrok smrtnosti danas u svijetu razni su oblici nasilja. Većina od tih oblika nasilja i dalje su teme koje društvo uporno zanemaruje. Nasilje nad ženama jedan je od najčešćih oblika nasilja. Žene se boje, srame, prestrašene su i u većini se slučajeva nikome ne obraćaju za pomoć, trpe dok mogu, a na kraju im to postaje svakodnevica. Živimo u patrijarhalnom društvu i većina ljudi na nasilje nad ženama gleda kao na „svakodnevnu“ situaciju, pa je tako prijavljivanje nasilja javna sramota kako za ženu, tako i za njezinu djecu. Isto će se događati dok muškarac i žena ne postanu jednaki, sve dok muškarci ne prihvate ženu kao osobu.

Zahvala/Acknowledgement

We want to thank Narcis Hudorovic, MD.PhD for assistance with IMRaD technique, methodology, and comments which greatly improved the manuscript.

Conflict of interest

Author declare non conflict of interest

Literatura/References

- [1] available at: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/2233/1/Ti%C4%8Dinovi%C4%87,%20Barbara.pdf>, retrieved at 18 th January 2016.
- [2] available at: <http://www.os-mala-subotica.skole.hr/upload/os-mala-subotica/multistatic/4/NASILJE%20NAD%20JECOM%20-%20Nasilje%20u%20obitelji.pdf>, retrieved at 18 th January 2016.
- [3] available at: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/2130/1/Jel%C4%8Di%C4%87,%20Petra.pdf>, retrieved at 18 th January 2016.
- [4] available at: http://www.duga-zagreb.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=77&Itemid=77, retrieved at 18 th January 2016.
- [5] Medarić Z. "Obiteljsko nasilje nad ženama u Sloveniji: javni problem?" Revija za socijalnu politiku 2011; 18 (1): 25-45.
- [6] Ajduković D, Ajduković M. "Nasilje u obitelji: što zdravstveni djelatnici mogu učiniti." Medicina fluminensis 2010; 46 (3):292-299.
- [7] Obradović-Dragišić G, Babić D. (1999) Za nasilje nema opravdanja. Zagreb: Centar za edukaciju i savjetovanje žena
- [8] available at: http://www.mup.hr/UserDocsImages/Savjeti/nasilje_u_obitelji/ADRESAR%20NASILJE.pdf, retrieved at 18 th January 2016.
- [9] available at: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/strasni-podaci-onasilju-u-hrvatskoj-zene-najcesce-zrtve-poraslo-ekonomsko-nasilje/783495.aspx..>, retrieved at 18 th January 2016.